

Varje år lämnar mer än 100 000 personer i Sverige arbetslivet för att gå i pension. En del för att kroppen inte klarar mer, andra känner sig tvingade. Men de allra flesta lämnar arbetslivet helt enkelt för att få mer fritid. Och allt fler väljer att pensionera sig tidigt, utan att några åldersgränser har förändrats. När regeringens pensionsåldersutredning i dag presenterar sina förslag krävs därför väsentligt mer än höjd pensionsålder för att få människor att stanna längre på arbetsmarknaden och på så sätt säkra en god välfärd också i framtiden.

Sverige har en flexibel pensionsålder. Människor väljer själva när pensionen ska tas ut efter 61 års ålder och anställda har rätt att stanna kvar på arbetsmarknaden till och med 67 års ålder. Majoriteten börjar fortfarande ta ut sin ålderspension vid 65 års ålder, enligt statistik från pensionsmyndigheten, men andelen som börjar ta ut sin pension tidigare har ökat kraftigt. Bland de som är födda 1938 tog knappt var tionde ut pension före 65 års ålder. På bara åtta år har den siffran mer än fördubblats till var fjärde person född 1946, trots att inga förändringar av åldersgränserna har genomförts under de senaste tio åren.

Den stora frågan är då varför den allt friskare och länge levande svenska befolkningen väljer att pensionera sig allt tidigare. Vi har inom ramen för Skandias undersökning Seniorbarometern ställt frågan till nyblivna pensionärer: varför gick du i pension? Svaren bekräftar den etablerade bilden av att många känner sig trötta och slitna, var tredje svarar så. Men den helt dominerande anledningen till att svenskar pensionerar sig är helt enkelt en önskan om mer fritid. Det svarar drygt sex av tio nyblivna pensionärer.

Sammantaget visar detta att det är andra faktorer än en av riksdagen fastslagen pensionsålder som avgör hur länge den svenska befolkningen arbetar, tvärt emot vad som ofta uppmärksammas i den offentliga debatten. Ett ändrat åldersspann kan visserligen hindra den lilla minoritet som idag pensionerar sig strax efter 60 år och vissa som tvingas lämna arbetsmarknaden för att de fyllt 67 år kan få lov att stanna. Men det riskerar ändå att bli ett nollsummespel om den stora massan fortsätter att i allt större utsträckning börja ta ut sin pension i den tidigare delen av spannet.

Regeringens pensionsåldersutredning kommer därför, utöver justeringar av åldersgränser, behöva ha ett svar på frågan hur människor ska vilja och kunna arbeta längre men samtidigt uppleva mer fritid.

En förändring som kan leda till ett längre arbetsliv är möjligheten att byta arbete sent i livet. Seniorbarometern visar att den möjligheten i så fall behöver komma i god tid. När vi frågar människor som planerar att pensionera sig någon gång de närmsta fem åren vad som skulle kunna få dem att fortsätta arbeta stänger de flesta dörren till ett nytt jobb. Bara en av åtta ser det som en möjlig motivation, i kontrast till att hälften kan tänka sig att fortsätta jobba av ekonomiska skäl.

Ska vi hoppas på att fler väljer en andra karriär för att få motivation att jobba några år till måste bytet av yrkesbana ske i god tid innan pensionsplanerna börjar ta form. Vi på Skandia införde redan 1998 ett nytt system som kunde finansiera ett livslångt lärande, Kompetensförsäkringen.

Vi var nog före vår tid och satsningen mötte inte de framgångar som vi hade förutspått. Men det kanske är dags igen. Att kombinera pensionsavsättningarna med ett kompetenskonto som pensionssparare är fria att använda redan innan de närmar sig pensionsåldern kan vara ett sätt att bidra till att vi kan hitta nya stimulerande utmaningar under hela arbetslivet.

Vi ser att dagens och framtidens pensionärer kräver fortsatt och förnyad flexibilitet i pensionssystemet, gärna höjd pensionsålder men framförallt en flexibilitet mellan arbetsmarknad och pension. Under vår drygt 150-åriga historia har vi samlat på oss mängder av kunskap om trygghetslösningar både för stunden och för framtiden. Denna kunskap delar vi gärna med oss av.

Bengt-Åke Fagerman
Koncernchef, Skandia

Mattias Munter
Pensionsekonom, Skandia